

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΕΣ

Συστηματική Μελέτη

1^ο ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

2019-2020

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Μαθητές:

- Αργύρη Ευθαλία
- Γιαννοπούλου Αναστασία
  - Γούσια Δανάη
  - Κυλίτη Δήμητρα
  - Μπαλή Φωτεινή
  - Παχή Αλεξιάννα
- Σαραντοπούλου Σοφία
- Τσοκτουρίδη Μαγδαληνή
  - Υφαντής Ιωάννης

Καθηγητής:

- Ι. Ξυδάκης

Η ιδιότητα του αγίου στην Ορθόδοξη Εκκλησία

- Αγιότητα σημαίνει διάσωση του ανθρώπου στον άξονα της εμπειρίας της θείας οικονομίας, δηλαδή της σωτηρίας από τον Θεό και της αναδημιουργικής κατάληξης της δημιουργίας.
- Η ιδιότητα αυτή περιλαμβάνεται στην έννοια της Βασιλείας του Θεού.

Η ιδιότητα του αγίου στην Ορθόδοξη Εκκλησία

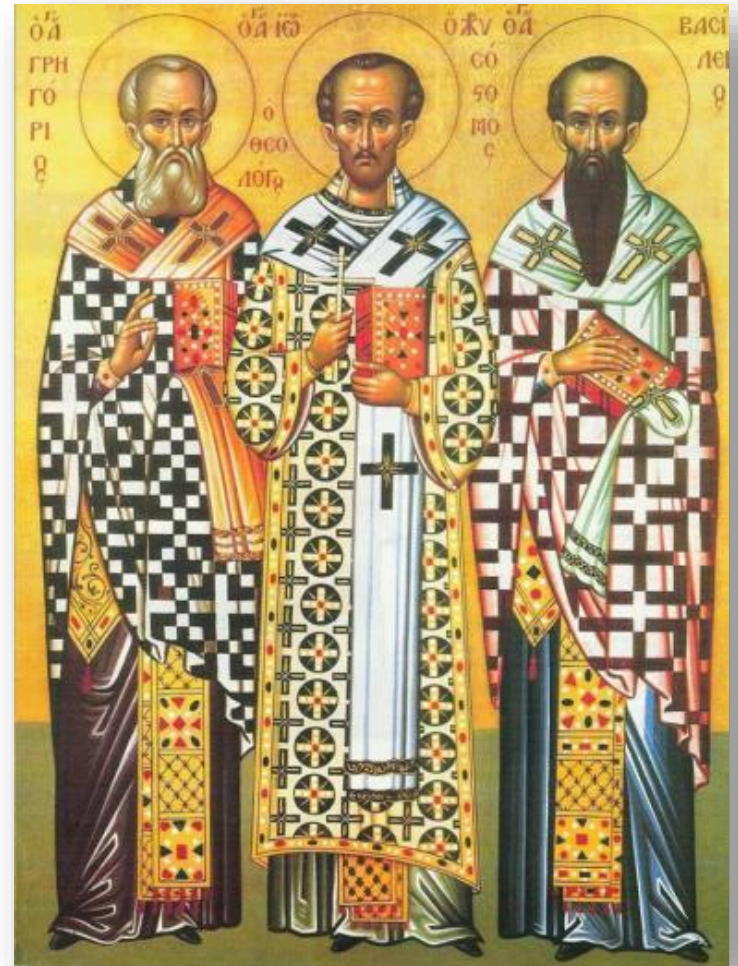
- Βασιλεία του Θεού είναι μία πολυσκοπική έννοια που αφορά μεταξύ άλλων στην:
  1. Ένωση του ανθρώπου με τον Θεό
  2. Στην δημιουργία μίας ουράνιας πολιτείας
  3. Στην παύση της φθοράς και του θανάτου

Οι ιδέες των Τριών Ιεραρχών

Οι τρεις αυτοί ιεράρχες, οι εκκλησιαστικοί αυτοί άνδρες παρόλο που γεννήθηκαν περίπου 1600 χρόνια πριν, δεν θεωρούνται φαντασιακές φυσιογνωμίες του παρελθόντος.

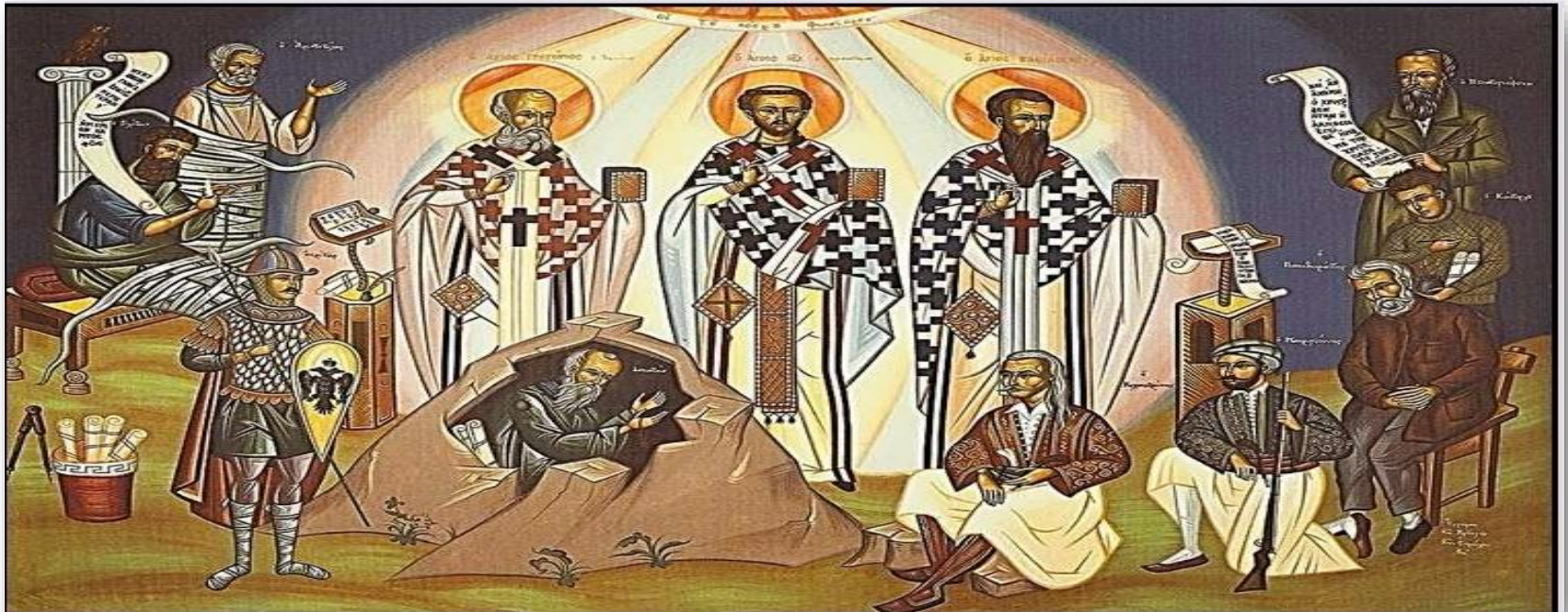
Αποτελούν πρωτότυπο δείγμα του χριστιανού ανθρώπου. Ασυμβίβαστοι και οι τρεις τους με την πνευματική μιζέρια και την ψυχική διαφθορά, συγκρούονται με την εξουσία, με την αντιλαϊκή συμπεριφορά και πολιτική.

Οι ιδέες των Τριών Ιεραρχών

Οι κοινωνικές θέσεις τους είναι τόσο σύγχρονες και ριζοσπαστικές που νομίζει κανείς πως έχουν γραφτεί μόλις τον τελευταίο αιώνα και μάλιστα κατά τα διαστήματα των μεγάλων κοινωνικών επαναστάσεων και συγκρούσεων .

Αναφέρεται για τους Τρεις Ιεράρχες πως η γλώσσα τους αποκτά μια μοναδική οξύτητα όταν μιλούν για την ισότητα και την αδελφοσύνη όλων των ανθρώπων. Μάλιστα ο Χρυσόστομος ακολουθώντας τον Απόστολο Παύλο χαρακτηρίζει την πλεονεξία των πλουσίων ως ειδωλολατρία.

Οι ιδέες των Τριών Ιεραρχών

Ο Γρηγόριος ο Θεολόγος   Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος   Ο Μέγας Βασίλειος

- Ο Μέγας Βασίλειος γίνεται πολύ παραστατικός όταν θέλει να αναφερθεί στην αδικία και την αρπαγή του πλούτου από τους κοινωνικά δυνατούς.
- Ο Μέγας Βασίλειος και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος θεωρούν ότι η κοινοκτημοσύνη είναι η λύση του κοινωνικού προβλήματος και προτείνουν την πρωτοχριστιανική κοινότητα των Ιεροσολύμων όπου όλα ήταν κοινά, σαν πρότυπο για μια δίκαιη κοινωνική οργάνωση των χριστιανικών κοινωνιών.

Οι ιδέες των τριών Ιεραρχών για την «δουλεία»

- Γενικά, οι 3εις Ιεράρχες ήταν αντίθετοι με την αναγκαιότητα της δουλείας, ακόμα και της διανοητικής δουλείας.
- Δεν δεσμεύονταν στα δεσμά της ανθρώπινης γνώσης, αλλά στη γνώση του Θεού και την αλήθεια που προέρχεται απ' αυτή τη γνώση.
- Δίδασκαν ότι η ανθρώπινη γνώση είναι πεπερασμένη και μπορεί να γίνει καταστροφική για τον άνθρωπο αν θεοποιηθεί και αγνοήσει την παρουσία και το θέλημα του Θεού.

Η θέση της γυναίκας κατά τη ρωμαϊκή περίοδο

- Κατά τη ρωμαϊκή περίοδο η θέση της γυναίκας ήταν κατώτερη από αυτή του άνδρα. Οι γυναίκες δεν είχαν στις περισσότερες περιπτώσεις νομικά ή πολιτικά δικαιώματα, και σίγουρα όχι στην πληρότητά τους.
- Όφειλαν να είναι υποταγμένες στη πατρική εξουσία. Καθήκοντα της γυναίκας θεωρούνταν ο γάμος και η ανατροφή των παιδιών.

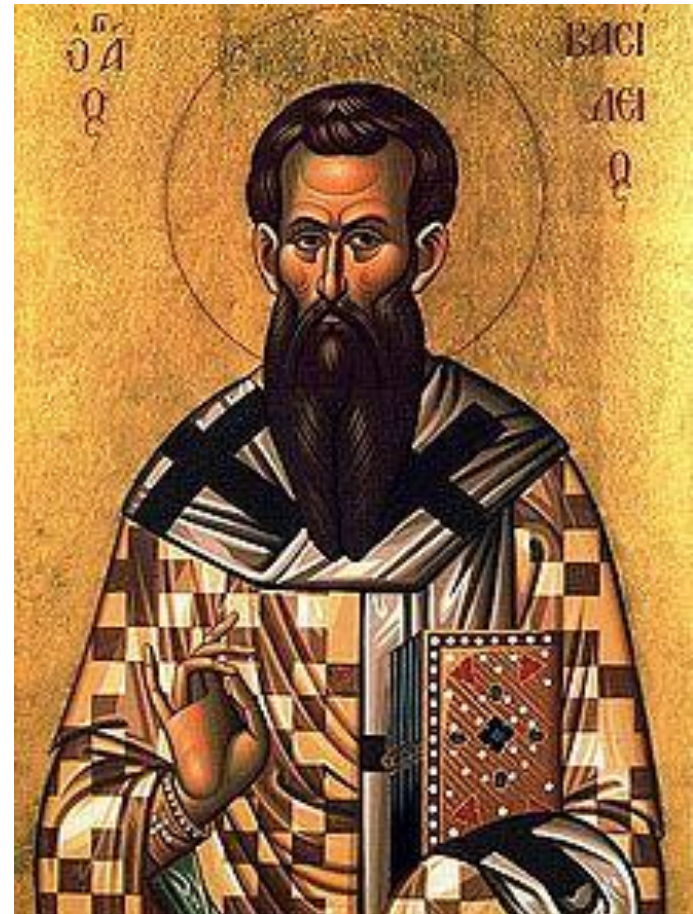

Η θέση των τριών ιεραρχών...

- Οι τρεις ιεράρχες δημιουργώντας σχολεία πίστευαν βαθιά ότι με τη παιδεία και με τη γνώση ο άνθρωπος θα μπορούσε να καταλάβει την αποκαλυπτική πίστη της ορθοδοξίας όπου η θέση της γυναίκας σε αυτήν είναι σημαντική, αξία σεβασμού αφού από αυτήν προήλθε η σωτηρία του ανθρώπου μιας και η Παναγία έγινε ο καθαρότατος ναός του Κυρίου.
- Η γυναίκα σέβεται και ακούει τον άνδρα της όπως η εκκλησία το Χριστό, αλλά και ο άνδρας γίνεται θυσία για τη γυναίκα όπως ο Κύριος για την Εκκλησία του. Αυτήν την ιδεολογία προσπάθησαν οι τρεις ιεράρχες να περάσουν στη κοινωνία τους: ο άνδρας να σέβεται τη γυναίκα αλλά και η γυναίκα τον άνδρα.

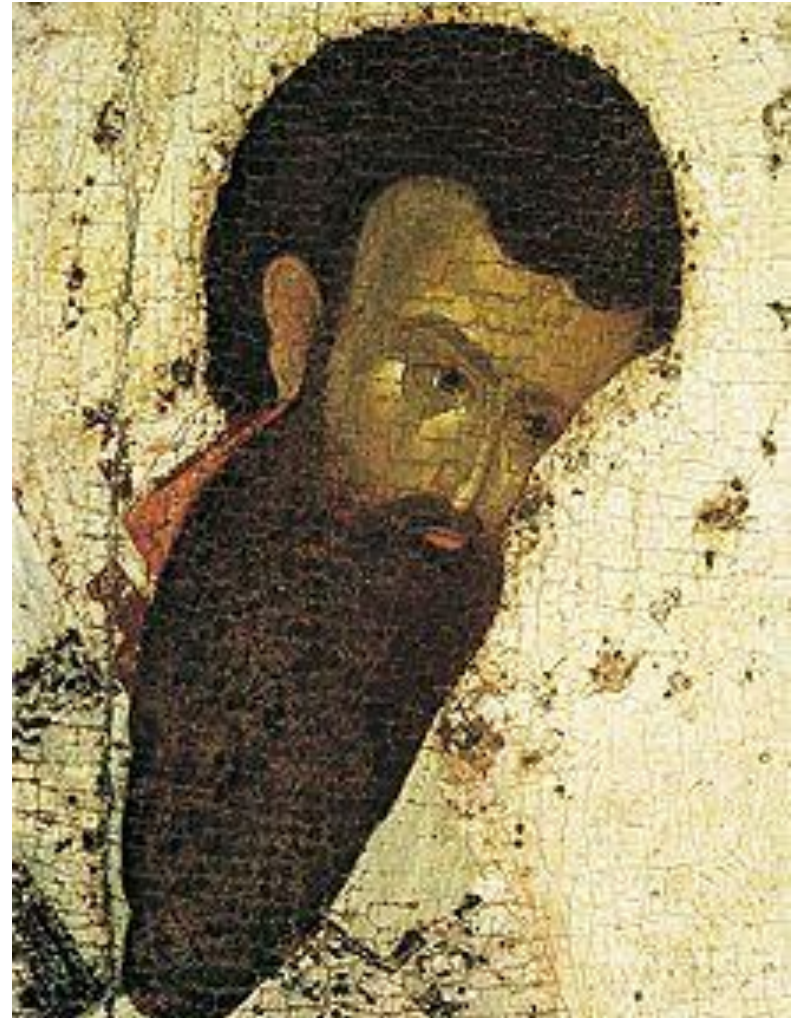
Μέγας Βασίλειος

- Ο Βασίλειος πιστεύει ότι η υπερβολική αυστηρότητα μπορεί να γίνει εμπόδιο στην σωτηρία ορισμένων και γι' αυτό τονίζει την πρακτική της «εκκλησιαστικής οικονομίας».
- Εστίαζε στην ουσία για την κατανόηση της Αγίας Γραφής.
- Η λειτουργική παράδοση και τα μυστήρια αποτελούν το ζωντανό πλαίσιο για την αγιογραφική κατανόηση.

Έργο Μεγάλου Βασιλείου

- Στην Αναφορά του, δηλαδή στην ευχή της Ευχαριστίας, κάνει χρήση μιας αρχαιότητας παράδοσης με εκφράσεις πολύ κοντά στην αρχαιότατη διατύπωση της χριστιανικής ευχής.
- Το «Περί Αγίου Πνεύματος», έργο του, παρέμεινε στην Βυζαντινή περίοδο ως πηγή πνευματολογίας.

Αντιλήψεις Μεγάλου Βασιλείου

- Υποστηρίζει την πραγματικότητα μιας κτιστής κίνησης και ενός δυναμισμού στα δημιουργήματα. Τα κτίσματα είναι ιδιαίτερα δοσμένα από την ενέργεια του Θεού.
- Παραμένει πιστός στην απόλυτη υπερβατικότητα και πράξης της δημιουργίας. Η θεία πρόνοια διασφαλίζει την ύπαρξη του κόσμου ως δυναμικής φύσης.
- Μέσω του Βαπτίσματος, του χρίσματος και της θείας ευχαριστίας ο άνθρωπος γίνεται μέλος του Σώματος του Χριστού(Θεία Λειτουργία Βασιλείου)

Αντιλήψεις Μ. Βασιλείου

- Ο χρόνος είναι κάτι διφορούμενο, δηλαδή και υπάρχει και δεν υπάρχει, ακροβατεί μεταξύ της θανάσιμης κατάστασης και της ελπίδας της πληρότητας, λέει ο Βασίλειος στο πλαίσιο της σχέσης Θεού-ανθρώπου.
- Λέει ότι στους ανθρώπους η φύση είναι «σκεδασμένη» και διασπασμένη.
- Ο Μέγας Βασίλειος τονίζει την ισότητα του Αγ. Πνεύματος σε δόξα με τον Πατέρα και τον Υιό
- Σύμφωνα με τον ίδιο η διήγηση της Γένεσης πολλά παρέλειψε να πει, επειδή ο θεός θέλησε να γυμνάσουμε το νου μας, οξύνοντάς τον με την δική μας έρευνα.

Νομικό έργο Μ. Βασιλείου

- 92 κανόνες γραμμένοι για συγκεκριμένες περιστάσεις.
- (Επιστολή προς Αμφιλόχιον): ο Μέγας Βασίλειος επαναβεβαιώνει την αρχή του Κυπριανού όσον αφορά την ακυρότητα του Βαπτίσματος που έχει τελεστεί από αιρετικούς.

Βίος Μ. Βασιλείου

- Ο Μέγας Βασίλειος, γεννημένος σε εύπορη και βαθέως χριστιανική οικογένεια, σπούδασε στις μεγάλες πόλεις της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας σε μία από τις οποίες, την Αθήνα, γνωρίστηκε και ανέπτυξε στενή φιλία με τον Γρηγόριο Θεολόγο. Έχοντας επηρεαστεί από τις σκέψεις της μοναχής αδελφής του, επέλεξε το μοναστικό τρόπο ζωής, τον οποίον οργάνωσε σε σύνολο κανόνων που του χάρισαν τον τίτλο του ως 'νομοθέτη' του Ανατολικού Μοναχισμού.

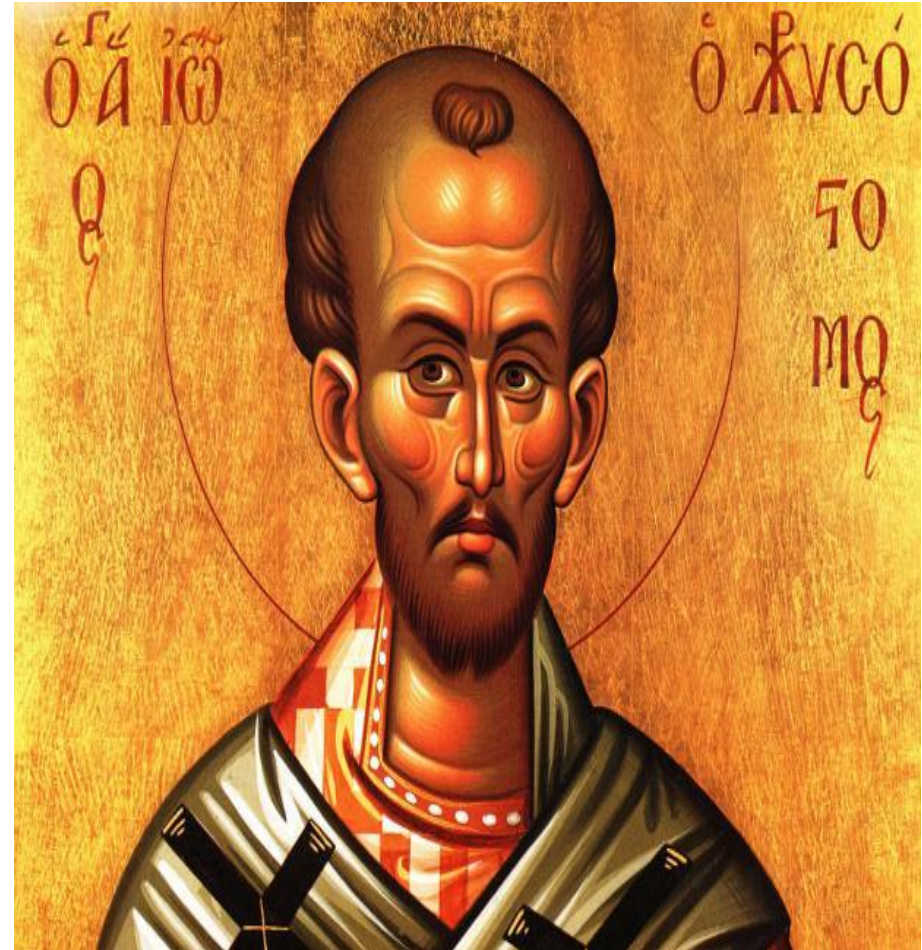

Βίος Μ. Βασιλείου

- Ο Μ. Βασίλειος άρχισε την ιερατική του σταδιοδρομία με μία θεαματική, όπως θα λέγαμε σήμερα, χειρονομία. Μόλις χειροτονήθηκε διάκονος μοίρασε το μεγαλύτερο μέρος της πατρικής του περιουσίας στους φτωχούς.
- Αποτέλεσε τον μοναδικό «Πατέρα της Καππαδοκίας» που απέκτησε τον τίτλο «Μέγας».
- Διέθετε εξαιρετικές δεξιότητες, κυρίως ως εκκλησιαστική προσωπικότητα και ως ερμηνευτής του Χριστιανικού Δόγματος.
- Μοίρασε την περιουσία του στους φτωχούς.
- Έγινε πρότυπο για αρκετούς της κοινοβιακής ζωής.
- Ένας από αυτούς ήταν ο Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός.
- Υπήρξε και ικανότητος θεολόγος.
- Τα συγγράμματά του περιλαμβάνουν δογματικές, ασκητικές, παιδαγωγικές και λειτουργικές διατριβές, καθώς και έναν μεγάλο αριθμό κηρυγμάτων.

Ιωάννης ο Χρυσόστομος

Ο Ιωάννης Χρυσόστομος μαζί με τον Γρηγόριο Νύσσης μπορεί να χαρακτηριστεί ως κληρονόμος και εκφραστής του πνεύματος του ελληνικού πολιτισμού.

Αντιλήψεις Ιωάννη Χρυσοστόμου

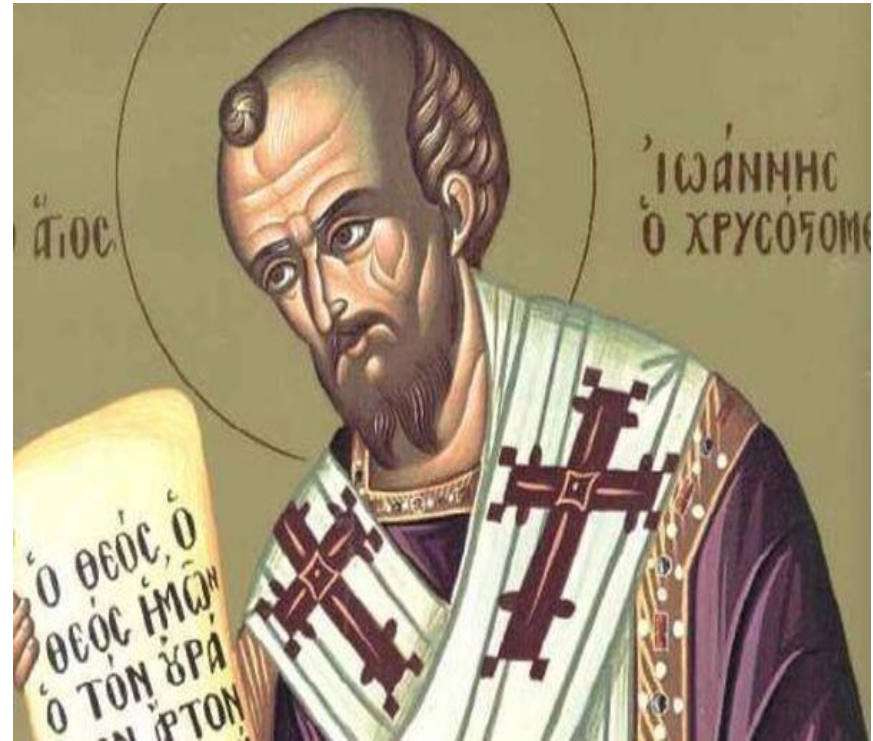
- Στην Αναφορά του Ιωάννη του Χρυσοστόμου, προκειμένου να προσδιοριστεί το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας χρησιμοποιείται ο όρος και η έννοια της μεταβολής.
- Στην θεία ευχαριστία ο άρτος και ο οίνος προσφέρονται λόγω του ότι ο Λόγος προσέλαβε ανθρώπινη φύση και μεταβάλλονται με την επενέργεια του Αγίου Πνεύματος, επειδή η ανθρώπινη φύση του Χριστού μεταμορφώθηκε σε δόξα μέσα από τον σταυρό και την Ανάσταση. Αυτό το νόημα μεταφέρεται και εντοπίζεται στην αναφορά του Χρυσόστομου.
- Στην λειτουργία του αναφέρεται η Δευτέρα Παρουσία του Χριστού, μαζί με τον σταυρό, τον τάφο, την Ανάσταση και την Ανάληψη.

Ιωάννης ο Χρυσόστομος

- Ο πιο δημοφιλής από όλους του Έλληνες εκκλησιαστικούς συγγραφείς.
- Αρκετά βυζαντινά χειρόγραφα περιέχουν αντίγραφα των συγγραμμάτων του.
- Η λειτουργία του είναι ο πιο συνήθης ευχαριστιακός τύπος ο οποίος τελείται σε όλη την διάρκεια του έτος εκτός από την περίοδο της Τεσσαρακοστής.
- Οι βυζαντινές λειτουργίες του Βασιλείου και Ιωάννου του Χρυσοστόμου περιλαμβάνουν στην προσκομιδή μία προσευχή απευθυνόμενη στον Χριστό «Συ γαρ ει ο προσφέρων και προσφερόμενος, και προσδεχόμενος και διαδιδόμενος».

Ιωάννης ο Χρυσόστομος

Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος τονίζει ιδιαίτερα τον συνταρακτικό, εμποτισμένο από φόβο και τρόμο χαρακτήρα της θεογνωσίας που περιέχεται στην καθολική βίωση του συγκλονιστικού μυστηρίου του θεού

Βίος Ιωάννη Χρυσοστόμου

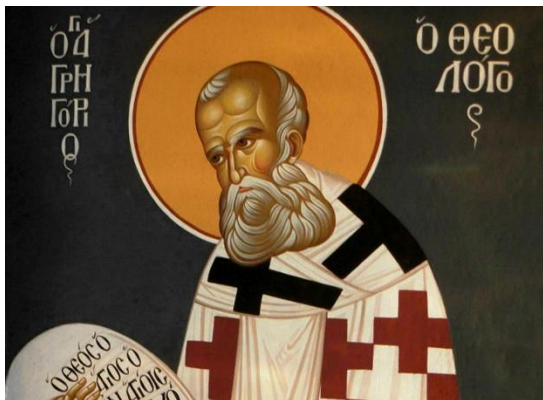
- Ο Ιωάννης, ονομάστηκε Χρυσόστομος για την ρητορική του δεινότητα. Προσέφερε τεράστιο κοινωνικό έργο και υπήρξε παράδειγμα έξοχου διδασκάλου, ποιμένα και Επισκόπου.
- Ήταν ο αγαθότερος και ο επιεικέστερος των ανθρώπων, όταν επρόκειτο να σωφρονίσει, να συμβουλευτεί, συγκαταβατικός προς τους αδύνατους, αλλά ανυποχώρητος και αδυσώπητος προς την κακία.

Έργο Ιωάννη Χρυσοστόμου

- Σπούδασε στην Σχολή της Καππαδοκίας.
- Τα περισσότερα έργα του είναι σε μορφή κηρύγματος.
- Μέσα από αυτά δείχνει συμπόνια στην Ανθρώπινη Αδυναμία, αλλά δεν διστάζει να καταδικάσει την πολυτέλεια, τον εγωισμό, την υπεροψία και την αμαρτία.
- Τα συγγράμματα του σε μορφή επιστολών είναι 236.
- Αν και τα περισσότερα από αυτά είναι μικρά σε έκταση, επιβεβαιώνουν το ενδιαφέρον του Χρυσοστόμου για τους συνανθρώπους του στη Κων/Πολη και στην Συρία.

Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος

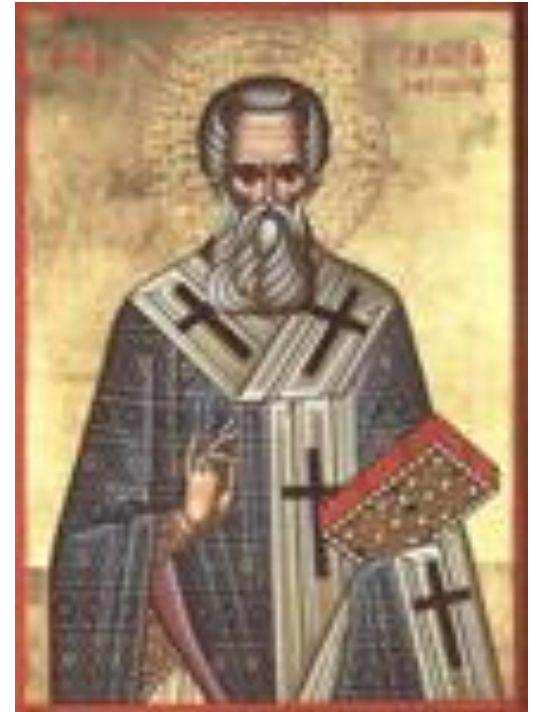
- Μιλώντας για τη δημιουργία του κόσμου όχι «εξ αυτών», αλλά εκ του μηδενός, υπογραμμίζει τη διάκριση των άκτιστων ενεργειών από την θεία φύση, καθώς και την ελευθερία ενός προσωπικού και δημιουργού Θεού.
- Μαζί με τους υπόλοιπους Καππαδόκες Πατέρες κάνει λόγο για «εκροή» του Αγίου Πνεύματος στους ανθρώπους.

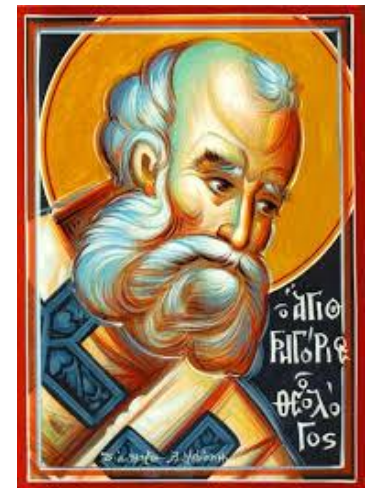
Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος

- **«Ότι δεν προσλαμβάνεται από τον Χριστό δεν θεραπεύεται, ενώ ότι ενώνεται με τον θεό αυτό σώζεται», τονίζει ο Γρηγόριος Ναζιανζηνός**
- **«Όταν λέω θεός, εννοώ τον Πατέρα και τον Υιό και το Άγιο Πνεύμα», γράφει emphaticά ο ίδιος.**

Αντιλήψεις Αγίου Γρηγορίου

- Αναφέρει ότι τίποτα δεν μπορεί να κατανοηθεί χωρίς την Αγία Τριάδα. Γι' αυτό ονομάζει τον Τριαδικό θεό τριαδικό ήλιο με μία μοναδική λάμψη.
- Ο Γρηγόριος παρατηρεί ότι η λογικότητα του κόσμου, χωρίς ένα πρόσωπο που να τον καθιστά εσκεμμένα λογικό, είναι ανεξήγητη, και εφόσον αυτή η λογικότητα δεν θα επιδίωκε σε αυτή την περίπτωση κανένα σκοπό, θα της έλειπε κατά βάθος το νόημα ή η αληθινή λογικότητα. Θα ήταν δηλαδή μια λογικότητα παράλογη.
- Παράλληλα διαπιστώνει ότι ο Θεός δεν δημιούργησε έναν κόσμο στάσιμο με στατική λογικότητα, αλλά έναν κόσμο μέσω του οποίου ο Θεός εκτελεί ένα άσμα που μας οδηγεί σε ένα τελικό σκοπό.

Βίος και έργο Γρηγορίου

- Ένας απ' τους ευγενέστερους χαρακτήρες του χριστιανικού Ελληνισμού, όπως πολύ εύστοχα ονομάστηκε, είναι ο Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός. Εκ φύσεως ήταν χαρακτήρας ευαίσθητος, επιεικής και φιλήσυχος. Όπως όλοι οι Μεγάλοι Πατέρες προσπάθεια του μόνιμη ήταν να συνδυάσει τη διδασκαλία με την πράξη, τη θεωρία με τη ζωή.
- Γεννημένος στην Ναζιανζό και φίλος του Βασιλείου, ακολούθησε τον ίδιο κλάδο σπουδών.
- Μαθήτευσε στα Χριστιανικά σχολεία της Καισαρείας, της Παλαιστίνης και της Αλεξάνδρειας της Αιγύπτου.
- Το συγγραφικό του έργο αποτελούνταν κυρίως από ποιήματα και επιστολές, ενώ δεν συνέγραψε βιβλικούς σχολιασμούς και δογματικές διατριβές.
- Αντίθετα, εξακολουθεί να είναι πολύ καλός ρήτορας με το δικό του τρόπο γραφής.

Απόψεις περί Παιδείας

- Οι Τρεις Ιεράρχες αμφισβήτησαν το εκπαιδευτικό σύστημα των χρόνων στους οποίους έζησαν.
- Η εκπαίδευση θεωρούσαν πως δεν έπρεπε να συσσωρεύει γνώσεις με μηχανικό τρόπο αποκλείοντας την κατανόηση και την εφαρμογή τους στην καθημερινότητα.
- Μέσω του συστήματος αυτού ο άνθρωπος στερούταν την κριτική του σκέψη και μάθαινε να ακολουθεί ό,τι τού επιβαλλόταν χωρίς να αμφιβάλλει γι' αυτό.

Απόψεις περί Παιδείας

- Αντιδρώντας σε μία μορφή εκπαίδευσης που προκαλεί κατακερματισμό συλλήψεων και εφαρμογών, οι Τρεις Ιεράρχες εξέφρασαν τον πραγματικό, κατ' αυτούς, σκοπό της παιδείας.
- Πίστευαν ότι η εκπαίδευση έπρεπε να επικεντρώνεται γύρω από την δημιουργία κρίσης και λογικής στην σκέψη του ανθρώπου.
- Γι' αυτούς, ο άνθρωπος της αρετής, και όχι απλώς της κοσμικής σοφίας, πρέπει να επιβεβαιώνει την θεωρία με την πράξη και αυτή η θεωρία να βοηθά στην ανάπτυξη της ορθής πράξης

Η ολοκλήρωση του ανθρώπου

Σύμφωνα με την σκέψη των τριών ιεραρχών, προβάλλονται τα ερωτήματα:

- ✓ *«Ποια είναι η συνταγή της ευτυχίας για τον άνθρωπο»;*
- ✓ *«Που κρύβεται το μυστικό της τέλει ζωής και της σωτηρίας»;*

ΤΕΛΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Ο άνθρωπος ολοκληρώνεται μέσα από τα μάτια του συνανθρώπου του, επιβεβαιώνει την ύπαρξή του στρεφόμενος στην υπηρεσία του άλλου, με κέντρο όμως αναφοράς της μνήμης του, του βίου του την πηγή της κοινωνικότητας, τον Τριαδικό Θεό.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Cayré, Fulbert (1973). *Manual of patrology and history of theology* (Vol. 1). (H. Howitt, Trans). Society of St. John the Evangelist, Desclée & Co.
- Cunningham, Lawrence S. (2005). *A Brief History of Saints*. Blackwell Publishing.
- Delooz, Pierre (1983). Towards a sociological study of canonized sainthood in the Catholic church. In Stephen Wilson (Ed.), *Saints and their Cults: Studies in Religious Sociology, Folklore and History* (pp. 189-216). Cambridge University Press.
- Quasten, Johannes (1986). *Patrology, Vol.3: The golden age of greek patristic literature. From the Council of Nicaea to the Council of Chalcedon*. Christian Classics.
- Μαγιέντορφ, Ιωάννης (2010). *Βυζαντινή Θεολογία*. (Μτφρ. Παύλος Κουμαριανός, Βασίλης Τσάγκαλος). Ίνδικτος.
- Ματσούκας, Νίκος Α. (1997). *Δογματικής και Συμβολική Θεολογία Γ: Ανακαίνιση και Αγαθοποιία, Έκθεση του Οικουμενικού Χαρακτήρα της Χριστιανικής Διδασκαλίας*. Π. Πουρνάρα.
- Στανιλοάε, Δημήτριος (2011). *Η περί Θεού Ορθόδοξη Χριστιανική Διδασκαλία*. (Μτφρ. Κωνσταντίνος Coman, Γεώργιος Παπαευθυμίου). Αρμός.